Länsstyrelsen
Värmland

Riksintresse för kulturmiljövården: Väse-Ve

Områdesnamn: Väse-Ve

Områdesnummer: K 20

Kommun: Karlstad

Socken: Väse

Sammanfattning

Innehåll

Kyrkby- och agrarbebyggelse, kyrkstallar, kronofogdeboställe, fornlämningar, våtängar och strandbeten.

Urvalsmotiv

Vetenskapligt/pedagogiskt. Kontinuerligt format kulturlandskap med rötter i järnålderns kolonisationsutveckling mot vänerstrandens slättbygder. Flera mindre gravfält med inslag av högar och stensättningar samt runsten vid forntida kommunikationsled i nära anslutning till medeltida kyrkplats belyser det äldsta konsolideringsskedet. Kyrkbybebyggelsen med 1700-talskyrka och gårdsbruk i traditionellt utförande återspeglar det gamla bondesamhällets bebyggelsestruktur och byggnadstradition.

Beskrivning

Kontinuerligt format kulturlandskap med fornlämningar, kyrkby- och agrarbebyggelse samt odlings- och betesmarker vars bebyggelseutveckling kan följas tillbaka till forntiden. I området finns sammantaget tre järnåldersgravfält med högar och stensättningar samt ytterligare ett antal spridda fornlämningar varav märks en av länets tre runstenar. Sockenbildningen återgår till medeltiden då den första träkyrkan uppfördes nordost om den nuvarande kyrkan som byggdes 1760-62. Från forntidens slut härrör också den ridstig senare körväg som 1767 försågs med milstolpar. Till

bebyggelsemiljön hör bland annat prästgård, kronofogdeboställe, före detta gästgiveri och tingshus, kyrkstallar samt ett antal jordbruksgårdar samtliga i traditionellt utförande med faluröda träfasader. Den sanka odlingsmarken närmast vänerstranden och dess vik Panken har sedan forntiden brukats för boskapsskötsel och bete.

Kulturhistoriskt värde

Kulturlandskapet vid Väse kyrkby representerar ålderdomligt ett sockencentra vars bebyggelsehistoriska utveckling med säkerhet återgår till järnåldern. Fornlämningar och bebyggelse sammanfattar osedvanligt tydligt slättbygdens agrara konsolidering samt de bebyggelse- och befolkningsrörelser som mot forntidens slut riktas mot de låglänta lerjordarna i anslutning till vänerkusten. I mängden välbevarade gårdsbruk och boställen illustreras ett i sen tid stabilt och traditionsbundet bondesamhälle med få motsvarigheter i regionen. Till det homogena helhetsintryck bidrar det traditionellt hävdade odlings- och beteslandskapet.

Hot

Ej specificerat.

Skydd

- Kronofogdebostället och prästgården utgör byggnadsminnen enligt Kulturminneslagen (KML).
- Kyrkan och begravningsplatsen utgör kyrkliga kulturminnen enligt KML.
- Runsten, gravhögar, milstolpe med mera utgör fornlämningar enligt KML
- Delar av området omfattas av skydd för landskapsbilden enligt Naturvårdslagen (NVL).

Avsikter och åtgärder

Nybebyggelse och förändringar av befintlig äldre bebyggelse prövas restriktivt vad avser lokalisering, utformning, materialval och färgsättning. Fortsatt hävd av jordbruks- och betesmark prioriteras. Skogsplantering undvikes helt.

Riksantikvarieämbetets värdetext (1996)

Motivering

Bygdecentrum vid vänerstranden med lång kontinuitet.

Uttryck för riksintresset

Rikt sockencentrum med nyklassicistisk kyrka, prästgård, klockargård, sockenstuga, skola och kyrkstallar. Kronofogdebostället i Ve och hembygdsgården Mölntorp. Översilningsängar, fyra gravfält av yngre järnålders typ med högar och övertorvade stensättningar, runsten, milstolpar och stenvalvbro längs gammalt kommunikationsstråk.

Övrigt

Riksintresset Väse-Ve överensstämmer i stort med kulturmiljön Väse-Ve (129) enligt kulturmiljöprogrammet för Värmlands län.

Referenser

- Kulturminnesvårdens riksintressen i Värmlands län, Länsstyrelsen 1980.

Ändringsinformation

Datum, kommentar:

- 2007-11-05: Huvuddelen av informationen hämtad från 1988 års beskrivning av riksintressen i Värmlands län.
- 2007-12-10: Beskrivningen av områdets skydd ändrad till aktuella förhållanden och gällande lagstiftning.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan.